

Mantıksal Düşünmeyi Geliştiren Etkinlik Örnekleri

- HERNANDEZ, L. De., Marek, E. A., & Renner, J. W. (1984). Relationships among gender, age, and intellectual development, *Journal of Research in Science Teaching*, 1(4), 365-375.
- HOWE, A. C., & Shayer, M. (1981). Sex related differences on a task of volume and density, *Journal of Research in Science Teaching*, 18(2), 169-175.
- JOHNSON, M. A., & Lawson, A. E. (1998). What are the relative effects of reasoning ability and prior knowledge on biology achievement in expository and inquiry classes?. *Journal of Research in Science Teaching*, 35(1), 89-103.
- KARACAN Büyük Sözlük ve Genel Kültür Ansiklopedisi, İstanbul: Karacan.
- KARAÇAM, A. (2019). *Kare Karalamaca 11 7'den 70'e Zeka Oyunları Kitapları Eşsiz Geometri ve Mantık Oyunları*, (2. Baskı). İstanbul: Ekinoks.
- KARASAR, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.
- KINCAL, R. Y. & Deniz Yazgan, A. (2010). Investigating the formal operational thinking skills of 7th and 8th grade primary school students according to some variable, *Elementary Education Online*, 9(2), 723-733.
- LİNN, M. C., Pulos, S., & Gans, A. (1981). Correlates of formal reasoning: Content and problem effects, *Journal of Research in Science Teaching*, 18(5), 435-447.
- LYNCE, I. & Ouaknine, J. (2006) Sudoku as a sat problem. *ISAIM*, 11(1), 6-13.
- MİLLÎ Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2016). *Zeka Oyunları 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Öğretmenler İçin Öğretim Materyali* (2.Baskı). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- ÖREN ŞAŞMAZ, F.& Tezcan, R. (2008). İlköğretim 7. sınıf fen bilgisi dersinde öğrenme halkası yaklaşımının, öğrencilerin başarı ve mantıksal düşünme yetenekleri üzerine etkisi. *Ulu Dağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 427-446.
- PAYNE, G., & Payne, J. (2004). *Key Concepts in Social Research*. London: Sage Publications.
- PHİLLİPS, C. (2013). *Mantıksal Düşünme İçin 50 Bulmaca*. (2. Baskı). (B. Gündüz, Çev.). İstanbul: Optimist.
- O'LEARY, Z. (2004). *The Essential Guide to Doing Research*. London: Sage Publications Ltd.
- RAVEN, J; Raven J.C.; Court, J.H. (2004). *Standart Progressive Matrices The Parallel And Plus Versions*, 2000 Edition (Raven Manuel : Section 3).Oxford, Uk:Opp Ltd.
- SAVANT, M. (1997). *The power of logical thinking*. New York: St. Martin's.
- SHEMESH, M. (1990). Gender-related differences in reasoning skills and learning interests of junior high school students, *Journal of Research in Science Teaching*, 27(1), 27-34.
- SHENTON, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- TAKMA, M. (2013). *Kafa Patlatan Kelime Oyunları* (2. Baskı). İstanbul: Timaş
- TÜRKÇE SÖZLÜK. (2005). Bilmece maddesi (10. Baskı). Ankara: TDK. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/209934> adresinden erişilmiştir
- VALANİDES, N. C. (1996). Formal reasoning and science teaching. *School Science and Mathematics*, 96 (2), 99-111.
- YENİLMEZ, A., Sungur, S.& Tekkaya, C., (2005). Cinsiyet ve sınıf düzeyinin öğrencilerin mantıksal düşünme yeteneklerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 219-225.

YAZMA TEKNİKLERİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİN YAZMA BECERİSİNE ETKİSİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fatih KANA¹, Gülden Ezgi ŞENER²

* Bu araştırma, Gülden Ezgi Şener'in yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1 Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale TÜRKİYE, fatihkana@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1087-4081.

2 Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, TÜRKİYE. guldenezgisener@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5979-8550.

Geliş Tarihi: 15.05.2020 Kabul Tarihi: 30.11.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.737742

Öz: Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin üretme konusunda yaşadıkları sıkıntıların bilgilendirici metin yapılarını bilmediklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda metnin yapısal özelliklerinin öğretiminin metin üretme sürecine katkı sağlayacağı varsayılmaktadır. Bu çalışmada, geliştirilen uygulamalar sayesinde ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metinlerin yapısal özelliklerini, metin yazma sürecinde kullanma durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, öğrencilerin yazma uygulamaları öncesindeki yazmaya karşı ön algıları ve yaşadıkları yazma sorunları, yazma uygulamaları sürecinde yazma becerilerindeki değişim, yazma uygulamalarından sonra giriş bölümü yazma tekniklerini ve metinler arası bağlantı kurma tekniklerini kullanma durumları, uygulamalar sonrası yazmaya karşı algıları, ön algı ve son algılarındaki değişim araştırılmıştır. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden 'Eylem Araştırması' deseni kullanılmıştır. Çalışma, yazma sorunları için geliştirilen uygulamaların sorunları çözüp çözmediğini görme üzerine temellendirildiği için araştırma deseni bu çalışmaya uygundur. Araştırmanın çalışmaları grubunu, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Küçükçekmece ilçesinde bir eğitim kurumunun 7. sınıfına devam eden 44 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, öğrenci yazılı anlatım kâğıtları, Ön Algı Açık Uçlu Öğrenci Anketi, Son Algı Açık Uçlu Öğrenci Anketi, Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Ölçeği, Giriş Bölümü Yazma Teknikleri Değerlendirme Formu olmak üzere 5 veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmada veriler, kodlamalar ve temalar aracılığıyla anlamlı hâle getirilerek nitel verilerin çözümlenmesinde betimsel çözümleme uygulanmıştır. Çalışmada, veri toplama araçlarıyla toplanan verilere göre, öğrencilerin yazma uygulamaları öncesi yazma isteği ile ilgili algılarının olumlu olduğu ancak bilgilendirici metin üretiminde yapısal özellikleri kullanma ile ilgili algılarının olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır. Yazma uygulamaları öncesinde elde edilen ilk bulgudan hareketle yazma uygulamaları yapılmış ve uygulamalardan sonra öğrencilerin yapısal özellikleri yazma üretimlerinde genel olarak kullandığı tespit edilmiştir. Giriş bölümü yazma tekniklerini ve metinler arası bağlantı kurma tekniklerini kullanma durumlarında da olumlu yönde değişim olduğu belirlenmiştir. Son algı sorularına verdikleri cevaplardan hareketle, öğrencilerin bilgilendirici metin üretimlerinde yapısal özellikleri kullanma durumlarıyla ilgili algılarının olumlu yönde değiştiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: bilgilendirici metin, giriş bölümü yazma teknikleri, metnin yapısal özellikleri, yazma becerisi

THE EFFECT OF WRITING TECHNIQUES ON MIDDLE SCHOOL STUDENTS' INFORMATIVE TEXT WRITING SKILLS

Abstract:

It is thought that the reason of middle school students informative text production difficulties is due to the fact that students don't know structures of informative texts. In accordance with this purpose, it is estimated that teaching the structural features of the text may contribute text production process. In this study, it is aimed to determine middle school students' usage of the structural features of informative texts in the text writing process by the developed applications. For this purpose, the pre-perceptions of writing and the writing problems experienced before the writing applications, the change in the writing skills in the writing practices, the use of the writing techniques and the intertextual writing techniques after the writing applications, the change between the pre-perception and post-application perceptions has been researched. In the study, among qualitative research methods the 'Action Research' design was used. Because research is based on seeing whether the applications developed for writing problems solve the problems, research design is suitable for this study. The study group of the study is composed of 44 students who are in the seventh grade of an educational institution subsidiary Provincial Directorate of National Education. In the study, 5 data collections tools, including the student written expression papers, Pre-Perception Open-ended Student Questionnaire, Final Perception Open-Ended Student Questionnaire, Informative Text Writing Analytical Evaluation Scale, Introductory Chapter Writing Technique Evaluation Form were used. In the research, data was made meaningful through coding and themes. Descriptive analysis was used in the analysis of qualitative data. In the study, according to the collected data by means of data collection, it was concluded that the students' perceptions about the writing request before the writing applications were positive but the perceptions about the structural features in informative text production were negative. Writing practices have been made from the first findings obtained in writing applications and it has been determined that students generally apply structural features in writing productions. It has been determined that there is a positive change in the use of introductory chapter writing techniques and intertextual linking techniques. It was observed that the perceptions of the students about the structural features in the informative text production changed positively in response to the answers given to the last perception questions.

Keywords: informative text, intertextual linking techniques, introductory chapter writing techniques, structural features of informative text, writing skills

Giriş

“Dil, bireylerin çevrelerini sorgulamasına, olaylara bakış açısını değiştirmesine büyük katkı sağlamaktadır” (MEB, 2004, s. 13). Bireye sağladığı bu yararlar ise bireyin tüm dil becerilerini en iyi şekilde kullanması ile ortaya çıkabilir. Öğrencilerin kendilerini ifade edebilme yeteneği kazanmaları, Türkçe dersinde verilen beceri geliştirme eğitimine bağlıdır (Göçer, 2010). Türkçe öğretmenleri, derste öğretecekleri bilgileri, öğrencilerin günlük yaşamda kullanacakları bir beceri haline dönüştürmelidir. Öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel olabilmeleri, olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilmeleri önemlidir. Türkçe derslerinin amaçlarından biri öğrencilere güzel konuşma ve güzel yazma yeteneği kazandırabilmektir (Kantemir, 1976). Öğretmenlerin öğrencilere bu becerileri kazandırabilmeleri için metinlerin önemli bir rolü bulunmaktadır.

“Metin türleri, yazı kalıpları olmamakla beraber metin biçimlerinin teknik özelliklere ve konulara göre ayrıldığı biçimlerdir” (Kavcar, 2002, s. 64). Cemiloğlu (2001) metinleri; duyguya dayalı türler (şiir), olaya dayalı türler (anı, destan, efsane, fable, gezi yazısı, hikâye, masal, roman, tiyatro), düşünceye dayalı türler (deneme, eleştiri, fıkra, inceleme, makale, söyleşi) olarak üçe ayırmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2006) ise metinler, tematik anlayışın bir sonucu olarak öyküleyici, bilgilendirici ve şiir olarak üçe ayrılmıştır.

Yazılı olarak birbirinden bağımsız şekilde, gelişigüzel bir araya gelmiş cümleler bir metin olarak kabul edilemez. Birbirinin ardına sıralanmış cümlelerin anlamlı bir metin oluşturabilmesi için birtakım özelliklere sahip olması gerekir. De Beaugrande ve Dressler (1981) bu özellikleri metinsellik ölçütleri olarak adlandırıp “bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık ve kabul edilebilirlik, bilgisellik, durumsallık ve metinler arasılık” olmak üzere yedi başlıkta incelemiştir. Metinsellik ölçütlerinden bir kısmı metin yapısıyla ilgiliken bir kısmı da kullanıcıyla ilgili özelliklerdir. Bağdaşıklık ve tutarlılık metin merkezliken, diğer özellikler kullanıcı merkezlidir (Beaugrande ve Dressler, 1981). Metnin yapısının oluşabilmesi için aşamalı bir gelişim olması gereklidir. Bilgilendirici metinlerin yapısal özelliklerini Van Dijk ve Kintsch (1983) metni, yapısal olarak küçük ölçekli, büyük ölçekli ve üst yapısı olarak üçe ayırmaktadır. Küçük ölçekli metin yapısı, bir cümlenin kendinden önceki ve sonraki cümlelerle kurduğu mantıksal bütünlüktür (Karatay, 2011). Büyük ölçekli metin yapısı, bir metindeki bütün cümlelerin, konu, ana fikir ve başlığın açıklanmış halidir (Karatay, 2011, s. 77). Üst yapı ise daha çok metnin türünü belirleyen yapıdır (Metnin hikâye edici, bilgilendirici ya da şiir olması gibi). Metnin üst yapısını bilmek, metnin mantık yapısını ve düşünce akışını anlamayı kolaylaştırmaktadır (Güneş, 2007). Küçük ölçekli yapıyı sağlamamış bir metnin büyük ölçekli yapıya da hizmet etmediği ifade edilmektedir. Büyük ölçekli yapısında eksiklik ya da hata olan metin bir sonraki üst yapıya katkıda bulunamaz. Bundan dolayı yazma eğitimi, küçükten büyüğe doğru tamamlayıcı bir yol haritasına ihtiyaç duyarak ilerler.

Yazılı bir metni okumaya başlayan okuyucunun karşılaştığı ilk bölüm, yazının giriş bölümüdür. Metnin giriş bölümü, okuyucunun metni tanınmasını metne ilgi duyup duymadığını anlamasını sağlar. Bunu bazı yazarlar bilinen tekniklerle doğrudan doğruya yaparken bazı yazarlar okuyucunun ilgisini çekmek için farklı teknikler dener. Okuyucunun metnin konusunu merak etmesini, okumak için zamanını ayırmasını sağladığından giriş bölümü, yazı için önem taşımaktadır (Ülper, 2008a). Bu nedenle giriş bölümünde kullanılan farklı teknikler ile yazıya başlangıç yapmak, yazının devamının okunmasını sağlayacağı gibi üzerine düşünülmeden plansız ve kötü olarak adlandırılacak bir başlangıç yapmak, yazının bütününe okunmamasına da sebep olabilir (Tansel, 1978). Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin üretimi sürecinde yazmayı bir süreç olarak görmediği, metnin yapısal özelliklerini dikkate almadıkları ve bu sorun üzerine araştırmacıların gerektiği kadar durmadığı alan yazın taramasından tespit edilmiştir (Çelik, 2010; Müldür, 2017; Uğur, 2017; Uygun, 2012; Ülper, 2008a). Bu çalışmada, “Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metinlerin yapısal özelliklerini metin yazma sürecinde kullanma durumları nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu çalışma, öğrencilerin bilgilendirici metin üretimlerini geliştirmek için bundan önceki yapılan araştırmalarda (Müldür ve Çevik, 2019; Uğur, 2017; Şapçı ve Kuşdemir, 2018) ve Türkçe derslerinde yapılan yazma uygulamalarında görülen eksiklerden yola çıkarak yapılmıştır. Müldür ve Çevik (2019) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma düzeylerini belirlemeye, Uğur (2017) ise araştırmasında ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yapısı unsurlarını belirleme düzeyleri üzerine çalışmıştır. Şapçı ve Kuşdemir (2018) araştırmasında ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri anlama ve özetleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada ise geliştirilen uygulamalar sayesinde ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metinlerin yapısal özelliklerini metin yazma sürecinde kullanma durumları, giriş bölümlerini nasıl yazdıkları, yazma süreçleri başlamadan önceki ve sonraki algılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Ortaokul öğrencilerinin yazı planının ne olduğuna dair ön algıları nasıldır?
2. Ortaokul öğrencilerinin yazılarının giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde neler yaptıklarına dair ön algıları nasıldır?
3. Ortaokul öğrencilerinin yazma uygulamaları öncesi yazma durumları nedir?
4. Belirlenen yazma algıları, yazma sorunları ve zorlukları dikkate alınarak geliştirilen etkinliklerle ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin üretim durumları nasıldır?
5. Yapılan uygulamalar sonrası öğrencilerin bilgilendirici metin üretimlerinde giriş bölümü yazma tekniklerine yer verme durumları nasıldır?
6. Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metinleri yazmada zorlandıkları bölümler nelerdir?

7. Yapılan uygulamalar sonucunda öğrencilerin yazmaya karşı algılarındaki değişim nasıldır?

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin yazma planı; yazılarının giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde neler yaptıkları, yazma uygulamaları öncesi yazma durumları ile ilgili ön algıları belirlenmiştir. Yazma algıları, yazma sorunları ve zorlukları dikkate alınarak geliştirilen etkinliklerle ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin üretim durumları, yapılan uygulamalar sonrası öğrencilerin bilgilendirici metin üretimlerinde öğrencilerin giriş bölümü yazma tekniklerine yer verme durumlarının nasıl olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın son bölümünde öğrencilerin yazmaya karşı algılarındaki değişim tespit edilerek yazma süreci bir bütün olarak araştırmada değerlendirilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli çalışma grubu, veri analizi ve veri toplama araçlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması eğitimde çok kullanılan, eğitimde niteliği geliştirmeyi planlayan bir araştırma süreci olarak tanımlanabilir (Aksoy, 2003, s. 477). Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersinde bilgilendirici metin yazarken yaşadıkları zorlukların ve yazmaya karşı ön algılarının ortaya konulması, bu tespitlerden hareketle öğrencilerin yazma becerilerinin iyileştirilmesine yönelik sınıf içi uygulamaların tasarlanması ve bu uygulamaların süreçte nasıl işlediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Eylem Araştırması Süreci

Bilgilerin yorumlanmasından yararlanarak aşağıda belirtilen eylem planı hazırlanmıştır:

Tablo 1. Araştırmanın Eylem Planı

Tarih	Eylem		
Şubat 2017	Problemin Belirlenmesi ve Sınırlandırılması		
Şubat 2017	İlgili Alan Yazının Taranması	Araştırma Sorularına Uygun Etkinliklerin Geliştirilmesi	Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi
Şubat 2017	Uzman Görüşlerinin Alınarak Eylem Planının Son Halinin Verilmesi		
Şubat 2017	Uygulama Yerinin Belirlenmesi ve Uygulama Okulundan İzin Alınması		
Mart 2017- Mayıs 2017	Yazma Dersi Planlarının Hazırlanması ve Etkinliklere Son Halini Verme	18 Saatlik Yazma Uygulamalarının Gerçekleştirilmesi	Çalışma Kâğıtları, Ön Algı – Son Algı Verilerinin Toplanması
Haziran 2017	Verilerin Dökümü	Geçerlik Güvenirlik Tespiti	
Temmuz 2017	Bulguların Yorumlanması		

18 Saatlik Yazma Uygulamalarının Gerçekleştirilmesi

Araştırmada planlanan uygulamalar 5 hafta üzerinden yapılmıştır. Bu uygulamaların haftalık olarak planlaması şu şekildedir:

1.Hafta: Öğrencilerin yazma becerilerinin durumunu ve yazma hakkındaki ön algılarını ölçmek için ön algı görüşme soruları öğrencilere yazılı olarak sorulmuştur. Öğrencilere; paragraf içi yapı, planlama, konu seçimi, konuyu daraltma ile ilgili kısa bilgilendirme yapılmıştır. Öğrencilere planlı yazma modeli ile ilgili eğitim verilmeden önce 'Dostluk' konusu ile ilgili güdümlü yazma tekniği kullanılarak bilgilendirici bir metin yazdırılmıştır.

2.Hafta: 'Sevgi' teması kapsamındaki 'Dil Sevgisi' konusu üzerine yazılan 'Eskici' metni (dinleme metni) öğrencilere dinletilmiş, dinleme sürecinde öğrenciler not alarak dinleme tekniği kullanmıştır. Dinleme esnasında öğrencilerden dil ile ilgili buldukları yardımcı düşünceleri tespit etmeleri istenmiştir.

3.Hafta: 'Âşık Veysel' ile ilgili TRT belgeseli öğrencilere izletilmiş, dinleme sürecinde öğrenciler not alarak dinleme tekniği kullanmıştır. Dinleme esnasında öğrencilerden Âşık Veysel ile ilgili buldukları yardımcı düşünceleri tespit etmeleri istenmiştir. Dinletilen video, öğrenciler not aldıkça duraklatılmıştır. Âşık Veysel konusu ile ilgili yazılı anlatım planı dağıtılmış, öğrencilerle konu üzerine konuşulmuş; yazacakları yazıda kullanabilecekleri şiirler, kısa hikâyeler, Âşık Veysel ile ilgili anılar, özlü sözler, Âşık Veysel'in sözleri, benzetmeler, örnekler sunulmuştur. Bu planlama ve ön hazırlıktan yararlanarak öğrencilerden Âşık Veysel konusu üzerine bir yazı yazmaları istenmiştir.

Bir sonraki ders, yazılara bakılıp öğrencilerden yeniden yazmaları istenmiş, akranlarıyla çalışma yaptırılarak yazılara son hali verilmiştir.

4. Hafta: 'Toplum Hayatı' temasında yer alan 'Komşuluk' konusu üzerine öğrencilere kümeleme tekniği ile yazı planı oluşturma çalışması yaptırılmıştır. Tahtanın ortasına 'komşuluk' kelimesi yazılarak öğrencilerle birlikte yazı planı oluşturulmuştur. Karagöz Hacivat'ın komşuluk üzerine bir oyununun olduğu video izlettirilmiştir, bu oyun üzerine tartışılmıştır. Öğrenciler yazacakları yazıda kullanacakları atasözlerini ve deyimleri not almışlar; kullanacakları tekerlemeleri, atasözlerini, fıkraları, anıları, kısa hikâyeleri birbirlerine sunmuşlar ve üzerine konuşmuşlardır. Bu süreçten sonra yazı yazma süreçleri başlamıştır. Yazılarını tamamlayamayan öğrencilerden evde tamamlaması istenmiştir. Öğrenciler yeniden yazma çalışması yapmışlar, yazıları kontrol edildikten sonra yazılarının son hâline karar verilmiştir.

5. Hafta: Uygulamanın son haftasında 'Doğa ve Evren' temasında yer alan 'Doğa ve İnsan' konusudur. Bu konuyla ilgili olan 'Son Kuşlar' metni tahmin ederek okuma yöntemiyle okutulmuş, ardından doğaya verilen zararlarla ilgili karikatürler öğrencilere yorumlatılmıştır. Öğrencilerin konu üzerine kendi yaptıkları eleştiriler ve sordukları sorularla birlikte doğa ve insan konusu ile ilgili bireysel olarak yazılı anlatım planı oluşturmuşlardır. Yazılarında kullanmaları için çevreyi gözleme tekniği, Âşık Veysel'in Kara Toprak türküsünün bir bölümü, çevre problemleri üzerine haberler, eleştirel gözlem tekniği, çevre üzerine söylenmiş özlü sözler, cevabı doğa ile ilgili olan bilmece örnekleri sınıfta konuşulmuş, sunulmuştur. Bu kaynakları yazılarında nasıl kullanacakları hatırlatılmıştır. Tüm bu kaynaklarla birlikte yazı yazmaya başlamışlar, yazma süreci bittikten sonra akran değerlendirmesi yaparak yazılarına son hallerini vermişlerdir.

Sonuçları Değerlendirme: Araştırma bitiminde elde edilen verilerin analiz edilip yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ve durumlardan oluşabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 107-112). Bu çalışmada ölçüt olarak (1) araştırmacının uygulama yapacağı sınıfların derslerine girdiği sınıflar olması, (2) araştırmanın nitel olması nedeniyle, uygulayıcının girdiği sınıflardan seçilenlerin mevcudunun diğer sınıflara göre daha az olması, (3) bilgilendirici metin üretebilme becerisi düzeyi bakımından öğrencilerin düzeyinin çalışmaya uygun olması, (4) çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunun önceki yıllarda yapılan yazı çalışmalarına karşı istekli olması kabul edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu Marmara Bölgesinde yer alan bir devlet okulunun 7. sınıfına devam eden 44 öğrenci (17 Erkek, 27 Kız) oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmasında veri toplama tekniklerinin çeşitliliği önemlidir ve veri çeşitliliği, araştırmanın güvenilirliğinin artmasını sağlamaktadır. Bu durumdan hareketle bu çalışmada öğrenci yazılı anlatım kâğıtları, ön algı öğrenci görüşme formu, son algı öğrenci görüşme formu, bilgilendirici metin yazma becerisi analitik değerlendirme formu, giriş bölümü yazma teknikleri değerlendirme formu olmak üzere 5 veri toplama aracı kullanılmıştır.

Öğrenci Yazılı Anlatım Kâğıtları

Çalışmada, ilk olarak uygulamaların öncesinde öğrencilerin yazma durumlarını ortaya çıkarmak için yazdıkları yazılı anlatım kâğıtları veri toplama aracı olarak elde edilmiştir. Geliştirilen uygulamaların etkisini görebilmek için dersin akışında yer alan 4 farklı konuda öğrencilere yazı yazdırılmış ve bu uygulamalar sonucunda öğrencilerin yazdığı yazılı anlatım kâğıtları veri toplama aracı olarak elde edilmiştir. Öğrencilerin yazdığı yazılı anlatım kâğıtları, araştırmacı tarafından geliştirilen "*Bilgilendirici Metin Yazma Dereceli Puanlama Anahtarı*" (Ek 4) yoluyla analiz edilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin bilgilendirici metin üretimi konusunda nasıl bir gelişim gösterdikleri somut verilerle kanıtlanmıştır.

Ön Algı ve Son Algı Öğrenci Görüşme Formu

Öğrencilerin yazma öncesi ve sonrası algılarını tespit edebilmek amacıyla 9 sorudan oluşan ön algı, 11 sorudan oluşan son algı görüşme formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu form alanında uzman üç öğretim üyesine ve alanında uzman üç Türkçe öğretmene gönderilmiştir. Alınan geribildirimler sonucunda forma son hali verilerek pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama gerçekleştirildikten sonra görüşme formuna son hali verilerek öğrencilere uygulanmıştır. Uygulanan görüşme formları Ek 2 ve Ek 3'te sunulmuştur.

Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Formu

Araştırmacı, yaptığı alan yazın taramasından hareketle yazma becerisi değerlendirilirken kabul görmüş ölçütlerden yararlanmış, uygulama öncesi ve uygulama esnasında öğrenciler tarafından yazılan yazıları değerlendirmek için form tasarlamıştır. Form tasarlanırken alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu form yoluyla öğrencilerin yazılı bir eser ortaya koyduklarında ulaşmaları gereken hedefleri belirlenmiş ve aldıkları puanlar göre gelişimleri gözlemlenmiştir. Bu form, 16 madde ve 4 bölümden oluşmaktadır (Yazma Öncesi Hazırlık, Yazma Taslağı, Yazma Süreci, Düzeltme ve Paylaşma). Öğrencilerin yazma çalışmaları her bir madde için 4 puan üzerinden değerlendirilmiş, gelişim düzeyleri bu form üzerinden takip edilmiştir. Uygulanan form ekte sunulmuştur (Ek 1).

Öğrenci Yazıları Değerlendirme Formları

Çalışmada Kolcu'nun (2017) yaptığı çalışmadan esinlenerek "*Giriş Bölümü Yazma Teknikleri Değerlendirme Formu*" (Ek 5) ve "*Metinler Arasılık Değerlendirme Formu*" (Ek 6) hazırlanmıştır. "*Giriş Bölümü Yazma Teknikleri Değerlendirme Formu*"nda 21 tane giriş bölümü yazma tekniği bulunmaktadır. Metinler Arasılık Değerlendirme Formunda ise alıntı, anonim alıntı, gönderim/gönderme, kısmi söz sanatları olmak üzere dört adet başlıktan faydalanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analize göre veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorulara göre temalar düzenlenebilir. Bu çalışmada da öğrencilerin ön algıları ve son algılarına yönelik belirlenen sorular etrafında araştırmanın analizi yapılmıştır. Betimsel analizde görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239). Araştırmada öğrencilerin yazılı anlatım kağıtları "*Bilgilendirici Metin Yazma Dereceli Puanlama Anahtarı*" yoluyla analiz edilmiştir. Görüşme soruları transkript edilerek analiz edilmiştir. Öğrencilerin yazı örnekleri ekte sunulan formlar dikkate alınarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla verilerin nesnel bir biçimde toplanılmasına araştırmacı tarafından özen gösterilmiş, araştırma grubunda yer alan öğrencilerle uzun süreli etkileşim kurulmuş, katılımcıların bakış açılarıyla olaylar incelenmiş, veriler toplanırken birden çok veri toplama aracı kullanılarak veri toplama sürecine çeşitlilik kazandırılmıştır. Araştırmacı veri toplama sürecinin sonunda topladığı verileri katılımcılara özetlemiş, katılımcılardan bu verilerin doğru olup olmadığına dair katılımcı onayı almıştır. Araştırmada inandırıcılığı arttırmak amacıyla katılımcılardan elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgular paylaşılacaktır.

Araştırmanın Birinci Alt Problemi: Ortaokul Öğrencilerinin Yazı Planının Ne Olduğuna Dair Ön Algıları

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan öğrencilerin yazma planıyla ilgili ön algılarını tespit edebilmek amacıyla görüşleri alınmıştır.

Tablo 2. Ortaokul Öğrencilerinin Yazı Planının Ne Olduğuna Dair Ön Algıları

Kodlar	f
Bilmiyorum.	8
Taslak (Plan).	8
Yer, zaman, karakter, olaydır.	7
Nasıl ve ne yazacağımızı belirlemek.	6
Giriş, gelişme, sonuç.	4
Yazmadan önce düşünmektir.	4
Araştırmak.	3
Konudan sapmamaktır.	2
Sırayla yazmaktır.	2
Toplam	44

Tablo 2’de ortaokul öğrencilerinin yazı planının ne olduğuna dair ön algıları bulunmaktadır. Ortaokul öğrencilerinden bazıları, yazı planının ne demek olduğunu bilmediklerini (n=8), diğer öğrenciler ise yazı planını, taslak (n=8); yer, zaman, karakter, olay (n=7); nasıl ve ne yazacağımızı belirlemek (n=6); giriş, gelişme, sonuç (n=4); yazmadan önce düşünmek (n=4), araştırmak (n=3), konudan sapmamak (n=2), sırayla yazmak (n=2) olarak ifade etmişlerdir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemi: Ortaokul Öğrencilerinin Yazılarının Giriş, Gelişme, Sonuç Bölümlerinde Neler Yaptıklarına Dair Ön Algıları

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerinin yazılarının giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde neler yaptıklarına dair ön algıları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Öğrencilerinin Yazılarının Giriş, Gelişme ve Sonuç Bölümlerinde Neler Yaptıklarına Dair Ön Algıları

Kodlar	f
Giriş: Soru, tanım, konudan bahsetme	30
Gelişme: düşünceyi geliştirme yolları (örneklendirme)	29
Sonuç: Sonunu bağlama	28
Gelişme için bir şey belirtilmemiş	14
Giriş için bir şey belirtilmemiş	11
Sonuç için bir şey belirtilmemiş	11
Giriş: Dikkat çekici, okumaya teşvik etmek	2
Sonuç: Özet, kısaca bir son	2
Sonuç: Etkileyici bir son	1
Bölümler karışmayacak şekilde plan yaparak yazırım	1
Toplam	129

Tablo 3 incelendiğinde ortaokul öğrencileri girişi; soru, tanım, konudan bahsetme (n:30); gelişmeyi düşünceyi geliştirme yolları (n:29); sonucu ise sonunu bağlama (n:28) olarak ifade etmiştir. Gelişme (n:14), giriş (n:11) ve sonuç (n:11) için hiçbir şey belirtmeyen öğrenciler bulunmaktadır. Ortaokul öğrencileri girişi dikkat çekici, okumaya teşvik etmek (n:2); sonucu özet, kısaca bir son (n:1), etkileyici bir son (n:1) ve bölümler karışmayacak şekilde plan yaparak yazacağını (n:1) belirtmişlerdir.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemi: Ortaokul Öğrencilerinin Yazma Uygulamaları Öncesi Yazma Durumları

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubundaki öğrencilere, öğrencilerin yazma uygulamalarından önceki yazma durumlarını görebilmek ve ders akışına uygun olduğu için 'Dostluk' konulu yazı yazdırılmıştır.

Tablo 4. Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Formuna Göre Öğrencilerin Dostluk Konulu Yazılarından Aldığı Genel Puanlar

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli
		(29-40 puan)	(16-28 puan)
(53-64 puan)	(41-52 puan)	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11, Ö18, Ö24, Ö25, Ö34, Ö38, Ö43	Ö2, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö35, Ö36, Ö37, Ö39, Ö40, Ö41, Ö42, Ö44

Tablo 4 incelendiğinde 44 öğrenciden 32'sinin yazılarının genel durumunun '*geliştirilebilir*' nitelikte olduğu görülmektedir. 32 öğrenci puanlamada en düşük puan olan 1 puanını almıştır. Bu puan aralığındaki öğrencilerin ön hazırlık yapmadığı, ön hazırlık yapmayan çoğu öğrencinin de paragraflar arası mantıksal geçişi yapamadığı, farklı metin türlerini metinlerinde kullanmadığı, metni nasıl başlayıp nasıl bitireceklerini bilemediği görülmüştür. 12 öğrencinin genel durumu '*ortalama*' puan aralığındadır. Bu puan grubunda yer alan öğrenciler yazma konusunda daha başarılı, yazma konusunda geçmiş tecrübeleri olan öğrencilerdir. Ön hazırlık yapmamalarına rağmen kısmen de olsa yazılarında genel bütünlüğü sağlamaya çalışmıştır. Bu öğrenciler de konunun alt başlıklarını belirlemediği için yazılarını düzene koyamamış, metinler arası bağlantı kuramamıştır. Farklı giriş bölümü yazma tekniklerini kullanmaya da hâkim olmadıkları görülmektedir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemi: Belirlenen Yazma Algıları, Yazma Sorunları ve Zorlukları Dikkate Alınarak Geliştirilen Etkinliklerle Ortaokul Öğrencilerinin Bilgilendirici Metin Üretim Durumları

Araştırmanın bu bölümünde belirlenen yazma algıları, yazma sorunları ve zorlukları dikkate alınarak geliştirilen etkinliklerle ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin üretim durumları tespit edilmiştir.

Tablo 5. Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Formuna Göre Öğrencilerin Dil Sevgisi Konulu Yazılarında Aldığı Genel Puanlar

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli
(53-64 puan)	(41-52 puan)	(29-40 puan)	(16-28 puan)
Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö39, Ö43	Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö14, Ö15, Ö21, Ö27, Ö32, Ö33, Ö38, Ö41,	Ö13, Ö19, Ö20, Ö24, Ö40, Ö44	Ö42

Öğrencilere uygulanan yazı çalışmalarından sonra öğrencilerin yazdıkları ilk metin olan '*Dil Sevgisi*' konulu metin incelenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde ilk uygulamanın sonucunda öğrencilerden 25'inin, '*Dil Sevgisi*' konulu yazdığı metinde çok nitelikli puan aralığına sahip metin ürettiği görülmüştür. 12 öğrenci ise nitelikli puan aralığında metin yazmıştır. 6 öğrencinin ise ortalama bir metin yazdığı tespit edilmiştir. Uygulama sonrası sadece 1 öğrenci geliştirilmeli puan aralığına sahip metin yazmıştır. Bu tablodan anlaşılacağı üzere öğrenciler, ilk uygulama olmasına rağmen yazı yazma becerilerinde olumlu bir değişim yaşandığı görülmektedir.

Tablo 6. Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Formuna Göre Öğrencilerin Aşık Veysel Konulu Yazılarında Aldığı Genel Puanlar

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilmeli
(53-64 puan)	(41-52 puan)	(29-40 puan)	(16-28 puan)
Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö28, Ö29, Ö30, Ö36, Ö37, Ö39, Ö41, Ö43	Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö16, Ö22, Ö26, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö38, Ö42, Ö44	Ö19, Ö20, Ö27, Ö31, Ö40	

Öğrencilere uygulanan yazı çalışmalarından sonra öğrencilerin yazdıkları ikinci metin olan '*Aşık Veysel*' konulu metin incelenmiştir. Tablo 6 incelendiğinde ikinci uygulamanın sonucunda öğrencilerden 25'inin *Aşık Veysel* konulu yazdığı metinde çok nitelikli puan aralığına sahip metin ürettikleri görülmüştür. 14 öğrenci ise nitelikli puan aralığında metin yazmıştır. 5 öğrenci öğrencinin ise ortalama bir metin yazdığı tespit edilmiştir. Uygulama sonrası öğrencilerin geliştirilmeli puan aralığına sahip metin yazmadığı görülmüştür. Uygulama öncesi yazılı anlatımlara ve *Dil Sevgisi* yazısına göre yazıların daha da gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Yazılan bu metinde geliştirilmeli puan aralığında öğrencinin olmadığı, bir önceki yazıda ortalama puan aralığında olan öğrencilerin ise nitelikli puan aralığında yazı yazmaya başladığı görülmüştür.

Bu da öğrencilerin yapılan uygulama çalışmasıyla daha başarılı yazılar yazdıklarını ortaya çıkarmıştır.

Araştırmanın Beşinci Alt Problemi: Uygulamalar Sonrası Öğrencilerin Bilgilendirici Metin Üretimlerinde Giriş Bölümü Yazma Tekniklerine Yer Verme Durumları

Bu bölümde 44 öğrencinin 4 metinde kullandığı giriş bölümü tekniklerini kullanma durumlarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Yazılarında Kullandıkları Giriş Bölümü Yazma Teknikleri

(N=23)	(M1)	M(2)	M(3)	M(4)
1. Durum ya da Gözlem ile Yazıya Başlama	3	-	3	4
2. Tanımlama Yaparak Yazıya Başlama	1	-	5	1
3. Hikâye Anlatarak Yazıya Başlama	-	3	-	-
4. “Ben, biz” Anlatımı ile Yazıya Başlama	3	-	1	4
5. “ Sen, Siz ” Anlatımı İle Yazıya Başlama	-	-	-	-
6. Alıntı İle Yazıya Başlama	2	-	-	3
7. Soru Sorarak Yazıya Başlama	1	-	1	-
8. Karşılaştırma ya da Tezatlık İle Yazıya Başlama	2	1	2	-
9. Edebi Esere Gönderme Yaparak Yazıya Başlama	4	1	1	1
10. Benzetme Yaparak Yazıya Başlama	-	-	4	-
11. Anı İle Yazıya Başlama	2	1	-	-
12. Tarihi Bir Olay İle Yazıya Başlama	-	-	-	-
13. Kısa Hayat Hikâyesi İle Yazıya Başlama	-	11	-	-
14. Tasvir (Betimleme) İle Yazıya Başlama	-	6	-	1
15. Atasözü- Deyim ile Yazıya Başlama	-	-	-	-
16. Özetleme Yaparak Yazıya Başlama	-	-	-	-
17. Tartışma İle Yazıya Başlamak	-	-	-	3
18. Canlı Bir Örneklendirme İle Yazıya Başlama	-	-	-	-
19. Şiir ile Yazıya Başlama	-	-	-	-
20. Mizah - Nükte Yaparak Yazıya Başlama	-	-	-	-
21. Karışık (Birden Fazla Teknik) Şekilde Yazıya Başlama	5	-	6	5
Toplam	23	23	23	23

Tablo 7 incelendiğinde M1 olarak adlandırılan metnin ‘*Dil Sevgisi*’ konulu metin olduğu görülmektedir. Birçok öğrencinin yazılarını planladıklarında nasıl başlayacağı konusunda tedirginlik yaşadığı görülmektedir. Giriş bölümü yazma teknikleri, yazılacak metnin konusuna göre değişiklik gösterebilir. M1 adlı metinde 23 öğrenci 9 farklı teknik kullanmıştır. Bunlardan 21. maddedeki teknik ise *birden fazla tekniğin aynı anda kullanıldığı* yazıya başlama tekniğidir. 5 öğrenci bu tekniği tercih etmiştir. *Dil Sevgisi* konulu metinde 3 öğrenci *durum veya gözlem yaparak* yazıya başlamıştır. Öğrencilerden 3’ü yazılarına *ben, biz dili* ile başlamıştır. *Dil Sevgisi* ile ilgili yazıyı yazma aşamasından önce konuyla ilgili ön hazırlık çalışmalarında birçok şiir, özlü söz, kitap araştırılmıştır. Öğrencilerden 2’si bu araştırmalardan hareketle yazılarına *alıntı* ile, 4’ü *edebi eser ismine gönderme yaparak*, 5 öğrenci *birden fazla teknikle aynı anda yazıya başlama tekniğini* kullanarak, 1 öğrenci *benzetme ve soru sormayı aynı anda kullanarak*, 1 öğrenci *durum veya gözlem yapma ile benzetmeyi aynı anda girişte kullanarak*; 1 öğrenci *ben, biz anlatımı ve özetlemeyi birlikte kullanarak*; 1 öğrenci *karşılaştırma veya tezatlık ile ben, biz anlatımını kullanarak*; 1 öğrenci de *durum veya gözlem ile ben, biz anlatımını aynı anda giriş bölümünde kullanarak yazıya başlamıştır*. Tabloda M2 olarak adlandırılan metin, *Âşık Veysel* konulu metindir. Bu metinde 23 öğrenci 6 farklı giriş bölümü yazma tekniği kullanmıştır. Öğrencilerden 11’i yazısına *kısa hayat hikâyesi* ile, 3’ü *Âşık Veysel’in hayatını hikâyeleştirmeyi tercih ederek yazısına hikâye* ile, 1 öğrenci *edebi esere gönderme yaparak*, 6 öğrenci ise *Âşık Veysel’in hayatını betimleme* yoluyla aktararak yazısına başlamayı tercih etmiştir. Tabloda M3 olarak adlandırılan metin, ‘*Komşuluk*’ konulu metindir. Bu metinde 23 öğrenci 8 farklı giriş bölümü yazma tekniği kullanmıştır. Öğrencilerden 3’ünün yazıya başlarken *durum veya gözlem yapma* tekniğini seçmesi konunun içeriğine uygun bir seçim olmuştur. Öğrencilerden 5’i ise komşuluk kavramını *tanımlamayı* tercih etmiştir. Öğrencilerin yazıları incelendiğinde tanımlamaların özgün ve dikkat çekici şekilde yazıldığına dikkat edilmiştir. 4 öğrenci ise yazısına komşuluk kavramını farklı kavramlara, varlıklara *benzeterek* başlamıştır. 1 öğrenci ise ön hazırlık çalışmasında komşuluk ile ilgili *şiir, hikâye, türkü, anı vb.* araştırmalarından yararlanarak *edebi esere gönderme yaparak* yazısına başlamıştır. Bunun yanında karışık başlangıç ile başlayan 6 öğrenciden Ö1 isimli öğrenci giriş bölümüne *tekerleme, soru sorma ve tanımlamayı* aynı anda kullanarak başlamıştır. Bu öğrencinin yaptığı araştırmayı da kullandığı görülmektedir. Tabloda M4 olarak adlandırılan metin ‘*Doğa ve İnsan*’ konulu metindir. Bu metinde 23 öğrenci 8 farklı giriş bölümü yazma tekniği kullanmıştır. M4 adlı metinde 4 öğrenci *durum ya da gözlem ile yazıya başlamayı* tercih etmiştir. 4 öğrenci ise bireyin doğanın içinde var olmasının sonucu olarak doğa ile ilgili kişisel duygu ve düşüncelerini *içten bir dille aktarma* yolunu tercih etmiş *ben, biz anlatımı* ile yazıya başlamıştır. Ön hazırlık çalışması sırasında araştırma yapan öğrencilerden 3’ü bu araştırmalardan yararlanıp *alıntı ile yazıya başlama* tekniğini tercih etmiştir. 1 öğrenci ise araştırmalardan hareketle *edebi esere gönderme yaparak* yazısına başlamıştır. 5 öğrenci M4 adlı metinde *birden fazla tekniği aynı anda kullanarak* yazısına başlamıştır. Öğrencilerden 3’ü yazılarında *soru sorarak ve tasvir (betimleme)* ile yazıya başlama tekniklerini aynı anda kullanmıştır.

Araştırmanın Altıncı Alt Problemi: Ortaokul Öğrencilerinin Bilgilendirici Yazılarda Zorlandıkları Bölümler

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici yazılarda zorlandıkları bölümlerle ilgili ön algıları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 8. Ortaokul Öğrencilerinin Bilgilendirici Yazılarda Zorlandıkları Bölümlere İlişkin Ön Algıları

Kodlar	f
Giriş bölümünde	15
Genel olarak bütün bölümlerinde zorlanırım	9
Sonuç bölümünde	8
Gelişme bölümünde	5
Zorlandığım bölüm yoktur	2
Plansız olduğum için her bölümünde zorlanırım	2
Düşünceyi geliştirme yolu kullanmak	1
Düşüncenin ayrıntısını yazarken	1
Konuyu anlatmakta	1
Toplam	44

Tablo 8 incelendiğinde ortaokul öğrencileri giriş bölümünde (n:15), genel olarak bütün bölümlerde (n:9), sonuç bölümünde (n:8), gelişme bölümünde (n:5) zorlandığını belirtmişlerdir. Zorlandığı bölüm olmadığını ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır (n:2). Plansız oldukları için (n:2), konuyu anlatırken (n:1), düşüncenin ayrıntısını yazarken (n:1), düşünceyi geliştirme yolu kullanırken (n:1) zorlandığını düşünen öğrenciler bulunmaktadır.

Araştırmanın Yedinci Alt Problemi: Yapılan Uygulamalar Sonucunda Öğrencilerin Yazmaya Karşı Algılarındaki Değişim

Bu bölümde yazma uygulamalarına başlamadan önce öğrencilerin ön algılarını ve yaşadıkları yazma sorunlarının tespit edildiği bölüm ile ilgili karşılaştırmalara ilişkin veriler bulunmaktadır.

Tablo 9. Ortaokul Öğrencilerinin Uygulama Sonrası Yazı Yazmakla İlgili Son Algıları

	Son Algı (f)
İçini rahatça kâğıda dökmektir.	14
Yazı yazmadan duramıyorum, sürekli yazma isteğim var.	10
Yazı, en iyi arkadaştır.	5
Kendini ifade etmenin en etkili yoludur.	4
Özgürlüktür.	2
Hayal etmektir.	2
Mutluluk.	2
Düşüncelerimizi ve duygularımızı anlatmamıza yarar.	2
Söz uçar yazı kalır, kolaylıktır.	1
Rahatlatır, stresi alır.	1
Dert ortağıdır.	1
Hikâye, şiir yazmaktır.	-
Bilgiyi güçlendirir.	-
Eğlencedir.	-
Sıkıcı bir eylem.	-
Emek, uğraştır.	-
Ayrıntılı şekilde yazmak.	-
Düşüncelerimizi koyduğumuz hazine kutusu.	-
Issız bir dünya, bir masal, bir hazinedir.	-

Tablo 9 incelendiğinde yazma uygulamalarından önce öğrencilerin ön algı sorularına verdikleri cevaplar genel olarak son algıyla benzer özellik taşımaktadır. Ön algıda olmayıp son algıda olan cevaplar ise şunlardır: *'Düşüncelerimizi ve duygularımızı anlatmamıza yarar.'* *'Yazı, en iyi arkadaştır.'* *'Yazı yazmadan duramıyorum, sürekli yazma isteğim var.'* Ön algıda olmayan bu cevaplar, öğrencilerin yazı yazma uygulamalarıyla yazmayı içselleştirdiğini gösterebilir.

Ortaokul öğrencilerinin yazı planı ilgili son algıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 10. Ortaokul Öğrencilerinin Yazı Planı İlgili Son Algıları

	Son Algı (f)
Yazı yazmadan önce konuya ait başlık ve alt başlık belirlemektir.	14
Yazı planı yazımızı düzene sokar.	8
Nasıl ve ne yazacağımızı belirlemek.	8
Paragraflar arası anlamlı geçişleri sağlayan plan.	5
Konuya ait ana fikir ve yardımcı fikirleri belirleme.	3
Araştırmak.	3
Sırayla yazmak.	3
Bilmiyorum.	-
Giriş, gelişme, sonuç.	-
Taslak (Plan).	-
Yazmadan önce düşünmek.	-
Konudan sapmamak.	-
Yer, zaman, karakter, olay.	-

Tablo 10'a göre ön algı kısmında "Yazı planı nedir?" sorusuna 8 öğrenci 'Bilmiyorum.' cevabını vermişken son algıda öğrencilerin bu cevabı vermediği görülmektedir. Öğrencilerin 8'i yazma uygulamalarından önce planı bilmediğini ifade ederken, son algıda ise plan hakkında bilgilerinin olduğunu belirtmektedirler. Planlama hakkında yazma uygulamalarından önce öğrencilerin plan hakkında detaylı bilgilerinin olmadığı verdikleri cevaplardan görülebilir. Tablodaki son dört cevap ön algıda hiç yoktur.

Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici yazılarda zorlandıkları bölümlerle ilgili son algıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 11. Ortaokul Öğrencilerinin Bilgilendirici Yazılarda Zorlandıkları Bölümlerle İlgili Son Algıları

	Son Algı (f)
Giriş bölümünde zorlanırdım. Artık giriş bölümü tekniklerini kullanarak girişi etkileyici yapıyorum.	24
Gelişme bölümünde zorlanırdım, artık zorlanmıyorum. Farklı metin türlerinden yararlanıyorum.	8
Paragraflar arası bağlantı kurmada zorlanırdım. Artık zorlanmıyorum.	4
Zorlandığım bölüm yoktur.	3
Sonuç bölümünde zorlanırdım ama artık sonunu bağlayabiliyorum.	2
Paragraflar arası bağlantı kurmada biraz zorlanırım.	1
Düşüncenin ayrıntısını yazarken	1
Sonuç bölümünde	1
Düşünceyi geliştirme yolu kullanmak	-
Genel olarak bütün bölümlerinde zorlanırım.	-
Konuyu anlatmakta	-
Gelişme bölümünde	-
Giriş bölümünde	-
Plansız olduğum için her bölümünde zorlanırım.	-

Tablo 11 incelendiğinde ön algıda 9 öğrenci, ‘*Genel olarak bütün bölümlerinde zorlanırdım.*’ cevabını verirken son algıda öğrencilerin bu cevabı vermedikleri görülmektedir. 15 öğrenci ön algıda giriş bölümünde zorlandığını ifade etmişken, son algıda öğrencilerin bu cevabı vermedikleri görülmektedir. Son algıda giriş bölümünü yazmadaki zorlanma ile ilgili ön algıda yer almayan ‘*Giriş bölümünde zorlanırdım. Artık giriş bölümü tekniklerini kullanarak girişi etkileyici yapıyorum.*’ ifadesi 24 öğrenci tarafından yazılmıştır. Bu değişimden hareketle uygulamalardan sonra öğrencilerin artık giriş bölümünü yazarken zorlanmadıkları sonucuna varılabilir. Öğrenciler ön algıda zorlandıklarını anlatan ifadelerin tam tersi olarak son algıda şu ifadelerde bulunmuştur: ‘*Gelişme bölümünde zorlanırdım, artık zorlanmıyorum*’; ‘*Farklı metin türlerinden yararlanıyorum, paragraflar arası bağlantı kurmada zorlanırdım. Artık zorlanmıyorum*’; ‘*Sonuç bölümünde zorlanırdım ama artık sonunu bağlayabiliyorum.*’

Ortaokul öğrencilerinin yazılarının giriş, gelişme, sonuç bölümleriyle ilgili son algıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 12. Ortaokul Öğrencilerinin Yazılarının Giriş, Gelişme, Sonuç Bölümleriyle İlgili Son Algıları

	Son Algı (f)
Gelişme: farklı metin türleri kullanıp yazımı zenginleştiririm	43
Giriş: farklı giriş teknikleri kullanırım	29
Sonuç: Sonunu bağlarım	29
Sonuç: Etkileyici bir son	10
Giriş: Dikkat çekici, okumaya teşvik etmek	9
Sonuç: Özet, kısaca bir son	5
Giriş: Soru sorarım veya tanım yaparım	4
Bölümler karışmayacak şekilde plan yaparak yazarım	1
Giriş için bir şey belirtilmemiş	-
Gelişme için bir şey belirtilmemiş	-
Sonuç için bir şey belirtilmemiş	-

Tablo 12'ye göre ön algıda öğrencilerden 30'u giriş bölümünde kendilerini '*soru, tanım, konudan bahsetme*' gibi yöntemlerle sınırlamışken, son algıda 29 öğrenci uygulamaların etkisiyle giriş bölümünde farklı giriş tekniklerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Ön algıda öğrencilerden 29'u gelişme bölümünde '*düşünceyi geliştirme yolları*' ile kendilerini sınırlamışken, son algıda 43 öğrenci uygulamaların etkisiyle gelişme bölümünde '*Farklı metin türleri kullanıp yazımı zenginleştiririm.*' ifadesini kullanmıştır. Öğrencilerin uygulamalardan sonra bilgilendirici metinlerinde farklı metin türlerini kullanmaya başladıkları, metinler arası bağlantı kurabildikleri söylenebilir. Sonuç bölümü ile ilgili ön algı ve son algıda '*sonuna bağlama*' ifadesi kullanılmıştır. Ön algı sorularına 11 öğrenci giriş bölümünde, 14 öğrenci gelişme bölümünde, 11 öğrenci sonuç bölümünde hiçbir şey yapmadıklarını belirtmişken, son algıda öğrencilerin bu cevabı vermedikleri görülmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersinde uygulanan yazı yazma çalışmalarının önceki yazılardan farkı ilgili son algıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 13. Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Uygulanan Yazı Yazma Çalışmalarıyla Yazdıkları Yazıların, Önceki Yazılarından Farkı İlgili Son Algıları

	Son Algı (f)
Var. Araştırma yapma, plan yapma, yazıyı ayrıntılı ele alma, ön hazırlık yapma.	34
Var. Araştırma, planlama yapıyoruz ve giriş bölümü yazma teknikleri, farklı metin türleri kullanıyoruz.	6
Var. Yazı yazmak için zaman ayırıp, okumalar yapıp öyle yazmaya başlıyoruz.	4

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilere son algı soruları kapsamında yöneltilen bu soru, yazma uygulamalarının öğrencilerin yazma becerilerine katkısı olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. 34 öğrenci bilgilendirici metin üretiminde yapısal özelliklere hâkim olduğunu belirtmiştir. 6 öğrenci metnin küçük, büyük yapısı ve üst yapısı özelliklerini kapsayan bir cevap vermiştir. Öğrenci sayısının çoğunluğunun bu cevabı vermesi bilgilendirici metin yazımında yapısal özellikleri uygulama konusunda öğrencilerin başarılı olduğunu gösterebilir. 4 öğrenci de yazma için zaman ayırmanın ve okuma becerisinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Yazı çalışmalarının ortaokul öğrencilerine katkısıyla ilgili son algıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 14. Yazı Çalışmalarının Ortaokul Öğrencilerine Katkısıyla İlgili Öğrencilerin Son Algıları

	Son Algı (f)
Fikirlerimiz değişmiş ve birçok farklı bakış açısı kazanmış olabiliriz	17
Yazı yazmayı gerçekten istediğim için yapıyorum	11
Araştırma merakım arttı, yazmada araştırmanın önemini anladım	10
Anlama becerimize yazmanın katkısı olduğunu düşünüyorum	10
Daha bilinçli şekilde yazı yazıyorum	8
Yazmak günlük hayatımdaki olaylara bakış açımı değiştirdi	6
Yazı yazdıktan sonra yazıyı düzeltmenin yazı için önemini anladım	5
Yazı yazmanın bir emek ürünü olduğunu bilicine vardım.	3
İleride yazar olma isteğim doğdu.	3
Ufkumu genişletti	3
Kendime olan güvenim arttı.	3
Gözlem yapma becerime katkısı oldu	2
Daha özgürce düşünmeye katkısı oldu	2
Profesyonel olarak yazma alışkanlığı geliştirdim	2

Tabloya göre 44 öğrenci toplam 85 ifade yazmıştır. Öğrenci cevaplarının tümü olumlu ifadelerden oluşmuştur. Elde edilen verilere göre, öğrencilere uygulanan bilgilendirici yazı üretimi ile ilgili çalışmaların öğrencilerin beceri ve bakış açılarında olumlu bir değişim ve gelişim olduğu sonucunu çıkartılabilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada yazma tekniklerinin ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisine etkisi incelenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin, bilgilendirici metin üretim sürecinde bilgilendirici metinlerin yapısal özellikleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları

sonucuna varılmıştır. Bilgi sahibi olduklarını düşünenlerin ise ifadelerindeki bilgilerin eksik olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yazılı anlatımları incelendiğinde, nasıl bir düzenleme ile yazacağı, nasıl yazıya başlayacağı, yazıya başlasa da ne tür tekniklerle yazısını zenginleştireceği ile ilgili yazma zorlukları yaşadıkları görülmüştür. “*Yazı yazmak sizin için ne ifade eder?*” sorusuna neredeyse bütün öğrencilerin olumlu cevap verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin yazma uygulamaları öncesi ön algıda sorulan yazmanın yapısal özellikleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplardan hareketle yazmaya karşı istekli olmalarına rağmen öğrenciler, bilgilendirici metin üretimi sürecinin tamamında zorlandıklarını, yazma sürecinde ne yapacaklarını bilmedikleri için tedirginlik yaşadıklarını belirtmişlerdir. Karakaya ve Ülper (2011), yazma kaygısını taşıyan kişilerin, yazma sürecinin tüm aşamalarını son derece sıkıntılı ve zorlu biçimde yaşadıklarını belirtmektedir. İlköğretim yıllarında sınıf ve branş öğretmenlerinin yazma etkinliklerini yaptırma sıklığı arttıkça öğrencilerdeki kaygı düzeylerinin düştüğünü ifade etmektedirler.

Öğrencilerin bilgilendirici metin üretim düzeylerini iyileştirebilmek için farklı dört konu üzerine, bilgilendirici metinlerin yapısal özelliklerini dikkate alarak uygulamalar yapılmıştır. Bayat (2014), yaptığı çalışmada yazma becerisinin gelişmesinin, yazmanın altyapısını oluşturan konuya ilişkin bilgiye sahip olma, bunu oluşturulacak metne göre biçimlendirme, metin yapısı özelliklerinden haberdar olma gibi boyutların güçlenmesine bağlı olduğunu belirtmiştir. Yaylı (2009), süreç temelli yazmanın öğrencilerin yazmaya dönük olumsuz bakış açılarını değiştirdiğini ifade etmiştir. Göçer, (2010) yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların, uygulama çalışmalarıyla, öğrencinin kendi çalışmasındaki somut örnekler üzerinde vurgulanarak giderilmeye çalışılması gerektiği sonucuna varmıştır. Uğur (2017), öğrencilerin bilgilendirici metinlerin yapısal özellikleri hakkında bilgilerinin zayıf olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada, yazma uygulamalarından önce öğrenciler, süreç temelli yazma yaklaşımı ve metinlerin yapısal özellikleri hakkında bilgilendirilmiştir. Bu bilgilendirmelerin uygulamalar ile beceri haline getirilmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin uygulama öncesinde yazdıkları ‘*Dostluk*’ konulu yazılarının genel değerlendirme sonucuna bakıldığında, uygulama sürecindeki ilk metin olan ‘*Dil Sevgesi*’ konulu yazılarını yazma sürecinde olumlu bir değişim yaşadıkları görülmüştür. ‘*Dostluk*’ yazısında öğrenciler ön hazırlık çalışmaları yapmazken, ‘*Dil Sevgesi*’ konulu metinde bu çalışmaları yapan öğrencilerin yazılarının içeriğindeki ve yazı planlarındaki değişim görülmüştür. Yazma öncesi ön hazırlık, yazılı anlatım planı hazırlama, süreç temelli yazma için çok önemli olan boyutlardır ve uygulamanın ilk yazma çalışması olmasına rağmen öğrencilerin metin üretimlerinde fark yarattığı görülmüştür. İlk metinde öğrencilerin genel puanlamada, çoğunluğun ‘*Geliştirilebilir*’ ve ‘*Ortalama*’ özellikte yazı yazdıkları görülürken; uygulamalardan sonra yazılan metinlerdeki genel puanlara göre öğrencilerin çoğunluğun ‘*Çok Nitelikli*’ ve ‘*Nitelikli*’ özellikte yazılar yazdığı görülmüştür. Bu uygulamalardaki değişim her metinden sonra bir öncekine göre daha olumlu bir yön izlemiştir. Öğrenciler, yazdıkları günlüklerde ‘*yazmayı benimsediklerini, kendilerine yazma anlamında güvenmeye baş-*

ladıklarını, yazma sürecinde kendi başlarına olmalarından keyif aldıklarını' belirterek süreç içerisinde yaşadıkları değişimleri kendileri ifade etmiştir.

Bilgilendirici metin üretim sürecinde öğrencilerin ön algı cevaplarına bakıldığında, öğrencilerin yazılara nasıl giriş yapacaklarını ve yazılarını nasıl zenginleştireceklerini bilemedikleri görülmektedir. Bu cevapların sayıca çok olmasından dolayı araştırma alt problemi olarak öğrencilerin uygulamalar sonrasında giriş bölümü yazma tekniklerini kullanma durumları ve metinler arası bağlantı kurma durumları incelenmiştir. Ülper (2008a, s.17), açıklayıcı türde bir yazılı metin üretimi sürecinde yazarın, metnin yapısal boyutuna yani giriş ve sonuç bölümünün yazımına dikkat etmesi gerektiğini belirtir. Bu bağlamda, kendi yaptığı çalışmada öğrenciler tarafından üretilen kısa deneme türündeki açıklayıcı metinlerin giriş ve sonuç bölümlerinin iyi düzenlenmesinin, hem öğrenci yazarların daha kaliteli metinler üretmeleri hem de okurların metni daha iyi anlayabilmeleri açısından önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. İlgili çalışmada öğrencilerin giriş bölümü yazma konusunda yetersiz olduğu görülmüştür. Öğrencilerin metnin şematik yapısına uygun olacak şekilde giriş bölümü stratejilerini kullanmalarını sağlamak için öğretmenler tarafından eğitim verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin çoğunun uygulamalar öncesinde giriş bölümü yazma teknikleri hakkında ön bilgilerinin olmadığı; uygulamalar sonrasında ise neredeyse tüm öğrencilerin giriş bölümü yazma tekniklerini farklı metin konularına göre farklı şekillerde kullandığı görülmüştür. Öğrenciler uygulamalarda yazılan konu değişikçe farklı tekniklere başvurmuşlardır. Öğrencilerin yazma öncesi ön algı sorularına verdikleri cevaplara ve yazılı anlatımlarına bakıldığında, öğrencilerin metinler arasılıkla ilgili genel olarak bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Akdal (2011), yüksek lisans çalışmasında ilköğretim 5. sınıfta metinler arası okuma yaklaşımıyla işlenen metinlerin, *metin yapısını (giriş, gelişme, sonuç) düzenli bir şekilde ortaya koyma*” boyutunda anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmış, yaratıcı yazma becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında ve geliştirilmesinde etkili sonuçlara ulaşmak için metinler arası okuma yaklaşımı kullanılabileceğini ifade etmiştir. Bu çalışmada uygulama öncesinde öğrencilerin bilgilendirici yazılarında; farklı metin türlerini kullanma, göndermeler yapmayla ilgili bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Öğrenciler yazılarında farklı metin türlerini kullanmanın akıllarına gelmediğini belirtmişlerdir. Uygulamalar sonrasında öğrencilerin çoğunun ön hazırlık çalışmalarına katılarak bir metinde birden fazla metinler arası bağlantı kurduğu görülmüştür. Bu bağlantıların öğrencilerin genel olarak yazılarındaki niteliği de değiştirdiği görülmüştür.

Ülper (2008b) çalışmasında öğrencilerin yazdıkları yazılı metinlerin giriş ve sonuç bölümlerinin, düzenleme bakımından yetersiz durumda olduklarını belirtmiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç ise Ülper’in araştırma sonucunu desteklemektedir. Yazma uygulamalarından önce giriş bölümü yazma tekniklerinden birkaçını yazılarında uygulayan, metinlerinin giriş bölümünü yazmakta zorlanan, metinler arası bağlantı kurma tekniklerini bilmeyen öğrenciler; yazma uygulamalarından sonra bu

konularda kendilerini geliştirdiklerini belirtmiş ve öğrencilerin yazılarında da bu teknikleri uygulamalı olarak kullandıkları görülmüştür. Yazı yazmanın geliştirilebilir bir beceri olduğunu; yazmayı geliştirmek için araştırma yapmanın, yazı planı oluşturmmanın, giriş bölümü yazma tekniklerinin bilinmesinin, farklı metinler okumanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere göre yazma uygulamaları, öğrencilere yeni beceri ve bakış açısı kazandırmıştır.

Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur;

1. Çalışmada öğrenci sorunları ve öğrenci algılarından hareketle bilgilendirici yazı üretimi ile ilgili uygulamalar yapılmıştır. Türkçe öğretmenleri, yazma çalışmaları sırasında bu uygulamalara benzer çalışmalar yapabilirler.
2. Giriş bölümü yazma teknikleri ve metinler arası bağlantı kurma teknikleri ile ilgili öğretmenlere ve öğrencilere eğitim verilebilir.

Kaynakça

- AKDAL, D. (2011). *Metinler arası okuma yaklaşımının ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- AKSOY, N. (2003). Eylem araştırması: Eğitimsel uygulamaları iyileştirme ve değiştirmede kullanılacak bir yöntem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 36, 474-489.
- BAYAT, N. (2014). Sürece dayalı yazma yaklaşımının yazma başarısı ve kaygısı üstündeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 1123-1141.
- BEAUGRANDE, R. A. ve Dressler, W. (1981). *Introduction to text linguistic*. Longman, London and New York.
- CEMİLOĞLU, M. (2001). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi* (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- ÇELİK, M. E. (2010). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma kazanımlarına ulaşma düzeyleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- GÖÇER, A. (2010). Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 178-195.
- GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KANTEMİR, E. (1976). *Türkiye’de liselerde Türk dili ve edebiyatı öğretimi, alan araştırması*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- KARAKAYA, İ. ve Ülper, H. (2011). Yazma kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi ve yazma kaygısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilim*, 11(2), 691-707.

- KARATAY, (2011). 4+1 Planlı yazma ve değerlendirme modelinin öğretmen adaylarının yazılı anlatım tutumlarını ve yazma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies*, 6(3), 1029-1047.
- KAVCAR, C. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KOLCU, S. (2017). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının metinler arası niteliği üzerine bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hatay.
- MEB. (2004). *İlköğretim Türkçe dersi (1-5 sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara.
- MÜLDÜR, M. (2017). Öz düzenlemeye dayalı yazma eğitiminin ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisine, yazmaya yönelik öz düzenleme becerisine ve yazma öz yeterlik algısına etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MÜLDÜR, M. ve Çevik, A. (2019). Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerilerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (5), 141-149 . DOI: 10.18506/anemon.520992.
- ŞAPÇI, D. ve Kuşdemir, Y. (2018). İlkokul öğrencilerinin bilgilendirici metinleri anlama ve özetleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(17), 235-253.
- TANSEL, F. A. (1978). *İyi ve doğru yazma usûlleri III*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- UĞUR, F. (2017). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yapısı unsurlarını belirleme düzeyler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (39), 200-222.
- UYGUN, M. (2012). Öz düzenleme stratejisi gelişimi öğretiminin yazılı anlatıma, yazmaya yönelik öz düzenleme becerisine, kalıcılığa ve tutuma etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÜLPER, H. (2008a). *Bilişsel süreç modeline göre hazırlanan yazma öğretimi programının öğrenci başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi.
- ÜLPER, H. (2008b). Öğrenci metinlerinde üstyapı düzenlenişine ilişkin sorunlar: "Giriş" ve "sonuç" bölümleri üzerine bir inceleme. *Dil Dergisi*, 140, 7-18.
- VAN DİJK, T. A. ve Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. London: Academic Press.
- YAYLI, D. (2009). Hizmet öncesi Türkçe öğretmenler ile bir süreç yazma uygulaması. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri*. XVIII. Ege Üniversitesi: İzmir.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ek 1: Bilgilendirici Metin Yazma Becerisi Analitik Değerlendirme Ölçeği

Yazma Öncesi Ön Hazırlık	16
1-Kısa süreli ön hazırlık çalışmalarına katılma	4
2-Yazacağı konu hakkında farklı metinler okuma ve izleme	4
3-Yazma konusu ile ilgili araştırma yapma	4
4-Konu ile ilgili yazısının içinde kullanacağı atasözü, kısa hikâye, bilmece, karikatür vb. farklı metin türlerini araştırma	4
Yazma Taslağı	8
1-Konunun ana ve alt başlıklarını belirleme	4
2- Konunun ana ve alt başlıklarını mantıksal akışı sağlayacak şekilde sıraya koyma	4
Yazma Süreci	32
1-Paragrafları, yazı taslağının alt başlıklara uyarak yazma	4
2- Paragraflar arası mantıksal geçişi sağlama	4
3-Konuya uygun giriş bölümü yazma tekniklerini kullanma	4
4-Metin içinde farklı edebi metin türlerini kullanma veya gönderme yapma (fıkra, kısa hikâye, anı, fabl, fıkra vb.)	4
5-Yazısına özgün ve dikkat çekici giriş yapma	4
6- Düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma (örneklendirme, alıntı yapma, benzetme vb.)	4
7- Karikatür, haber metni, slogan, edebi eser ismi vb. günlük hayata hitap eden metin türlerini yazısında kullanma veya gönderme yapma	4
8- Sonuç bölümünü etkileyici, konuyu bağlayıcı yapma	4
Düzeltilme ve Paylaşma	8
Yazısını bitirdikten sonra kendi kendine, değiş tokuş yaparak düzeltme ya da öğretmenin düzeltmesi	4
Yazısını arkadaşlarıyla sınıf ortamında sunma ya da okul dergisinde yayınlama	4

Ek 2: Ön Algı Görüşme Formu

- 1) Yazı yazmak sizin için ne ifade eder?
- 2) Bir konu hakkındaki düşüncelerinizi yazarken ne kadar sürede yazarsınız?
- 3) Size göre yazı yazmak için ön hazırlık yapmak gerekir mi? Nedenleriyle anlatınız.
- 4) Yazı planı nedir? Bildiklerinizi anlatınız.
- 5) Yazı yazarken yaratıcı ve özgür mü olursunuz, belirli kurallarınız mı vardır?
- 6) Düşünceye dayalı yazılarınızda farklı metin türlerini de kullanır mısınız? Hangileri olduğunu belirtiniz?
- 7) Düşünceye dayalı yazılarınızın en çok hangi bölümünü yazmada zorlanırsınız? Ayrıntılı anlatınız
- 8) Yazılarınızın giriş- gelişme – sonuç bölümlerinde genel olarak neler yaparsınız?
- 9) Sizce yazı yazmak geliştirilebilecek bir beceri midir? Nasıl geliştirilebilir anlatınız.

Ek 3: Son Algı Görüşme Formu

- 1) Yazı yazmak sizin için ne ifade eder?
- 2) Bir konu hakkındaki düşüncelerinizi yazarken ne kadar sürede yazarsınız?
- 3) Size göre yazı yazmak için ön hazırlık yapmak gerekir mi? Nedenleriyle anlatınız.
- 4) Yazı planı nedir? Bildiklerinizi anlatınız.
- 5) Yazı yazarken yaratıcı ve özgür mü olursunuz, belirli kurallarınız mı vardır?
- 6) Düşünceye dayalı yazılarınızda farklı metin türlerini de kullanır mısınız? Hangileri olduğunu belirtiniz?
- 7) Düşünceye dayalı yazılarınızın en çok hangi bölümünü yazmada zorlanırsınız? Ayrıntılı anlatınız
- 8) Yazılarınızın giriş- gelişme – sonuç bölümlerinde genel olarak neler yaparsınız?
- 9) Sizce yazı yazmak geliştirilebilecek bir beceri midir? Nasıl geliştirilebilir anlatınız.
- 10) Türkçe dersinde yaptığınız yazı yazma çalışmalarının öncesini ve sonrasını karşılaştırdığınızda ne gibi farklılıklar görüyorsunuz? Detaylarıyla açıklayınız.
- 11) Türkçe dersinde yaptığınız yazı çalışmaları sizde ne gibi beceri ve bakış açıları geliştirmiş olabilir? Detaylarıyla açıklayınız.

Ek 4: Bilgilendirici Metin Yazma Dereceli Puanlama Anahtarı

	1	2	3	4
Yazma Öncesi Ön Hazırlık	Yazma öncesi ön hazırlık yapmaz.	Yazma öncesi ön hazırlıkları kısmen yapar.	Yazma öncesi ön hazırlık basamaklarını genel olarak tamamlar.	Yazma öncesi araştırmalarını, okumalarını, kaynak taramalarını tam olarak işler.
Yazı Planlaması	Yazma öncesi plan yapmadan yazar.	Yazma öncesi planlama basamaklarını kısmen gerçekleştirir.	Yazma öncesi planlama basamaklarını genel olarak yapar.	Yazma öncesi konuya ait başlıklarını kolayca bulur, yardım almadan mantıksal sıraya koyar.
Yazma Süreci	Yazma sürecinde beklenen özellikleri bilinçli şekilde yapmaz.	Yazma sürecindeki beklenen özelliği kısmen de olsa yapar.	Yazma sürecinde istenen özelliği yeterli şekilde gerçekleştirir.	Yazma sürecinde istenen özellikleri özgün bir şekilde gerçekleştirir.
Düzeltilme ve Paylaşma	Yazısını bitirdikten sonra okumaz ve düzeltmez.	Düzeltilmeleri kısmen yapar.	Düzeltilmeleri yapar, arkadaşlarıyla paylaşır.	Düzeltilmeleri farklı biçimlerde yapar uygun bir ortam olduğunda yazısı dergide yayımlanır.

Ek 5: Giriş Bölümü Yazma Teknikleri Değerlendirme Formu

Giriş Bölümü Yazma Teknikleri Değerlendirme Formu

- 1.Durum ya da Gözlem ile Yazıya Başlama
- 2.Tanımlama Yaparak Yazıya Başlama
- 3.Hikâye Anlatarak Yazıya Başlama
- 4."Ben, biz" Anlatımı İle Yazıya Başlama
- 5." Sen, Siz " Anlatımı İle Yazıya Başlama
- 6.Alıntı İle Yazıya Başlama
- 7.Soru Sorarak Yazıya Başlama
- 8.Karşılaştırma ya da Tezatlık İle Yazıya Başlama
- 9.Edebi Esere Gönderme Yaparak Yazıya Başlama
- 10.Benzetme Yaparak Yazıya Başlama
- 11.Anı İle Yazıya Başlama
- 12.Tarihi Bir Olay İle Yazıya Başlama
- 13.Kısa Hayat Hikâyesi İle Yazıya Başlama
14. Tasvir (Betimleme) İle Yazıya Başlama
15. Atasözü- Deyim ile Yazıya Başlama
16. Özetleme Yaparak Yazıya Başlama
17. Tartışma İle Yazıya Başlamak
- 18.Canlı Bir Örneklendirme İle Yazıya Başlama
19. Şiir ile Yazıya Başlama
20. Mizah - Nükte Yaparak Yazıya Başlama
- 21.Karışık (Birden Fazla Teknik) Şekilde Yazıya Başlama

Ek 6: Metinler arası Bağlantı Kurma Teknikleri Değerlendirme Formu

---

Metinler arası Bağlantı Kurma Teknikleri Değerlendirme Formu	
1.	Alıntı
1.1.	Atıf
1.2.	Özdeyiş
1.3.	Edebi Eser Kesitleri
1.3.a	Şiir
1.3.b	Anı
1.3.c	Hikâye
1.3.d	Kısa Hikâye
1.3.e	Türkü
2.	Anonim Alıntı
2.1.	Basmakalıp Söz - Klişe
2.2.	Atasözü
2.3.	Deyim
2.4	Edebi Tür Kesitleri (bilmece, tekerleme, efsane, ağıt, fıkra, ninni vb.)
2.4.a	Bilmece
2.4.b.	Tekerleme
2.4.c	Ninni
2.4.d	Fıkra
2.5	Duvar Yazıları, Popüler Yeni Kavramlar, Karikatürler, Haberler, vb.
3.	Gönderim/Gönderme
3.1.	Dinsel/ İnanışsal Gönderge
3.2.	Mit
3.3.	Film/Eser Kahramanı
3.4.	Yazar İsmi
3.5.	Eser İsmi
3.6.	Tarihsel Kahraman
4.	Kısmi Söz Sanatları
4.1.	Telmih (Anıştırma)
4.2.	İstiare, mecaz, benzetme, kinaye vb.

Copyright of Journal of National Education is the property of Milli Egitim Bakanligi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.